

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.16>

ЛЕЩЕНКО Р.М.

СУТЬ ТА ПОНЯТТЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ESSENCE AND CONCEPT OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що сучасна теорія податкового права не оперує чітким визначенням поняття «податкова система». Науковці часто використовують схожі поняття, такі як «система загальнообов'язкових платежів», «система податків і зборів», «система оподаткування». В Україні давно тривають широкі дискусії щодо питання, що ж являє собою податкова система, а що – система оподаткування. Одні вчені розділяють такі поняття. Інші, навпаки, не розділяють і говорять, що це одне й те ж саме. У роботі досліджено поняття податкової системи. Розглянуто правову природу існування податків. Наголошено на необхідності вкладати в основу визначення податкової системи поняття податку. Зауважено, що як серед науковців, так і на законодавчому рівні нині немає чіткості в розмежуванні й розумінні таких понять, як «система загальнообов'язкових платежів», «система податків і зборів», «система оподаткування». Такі прогалини можуть приводити до різних тлумачень поняття «податкова система» різними учасниками податкових правовідносин. Тому з метою чіткого розуміння натепер виникає нагальна потреба в теоретичному визначенні основоположних понять податкового права, зокрема поняття «податкова система». Зроблено висновок, що перед тим, як почати робити певні дії щодо реформування податкової системи України, треба дійти однозначного розуміння в концептуальних підходах та орієнтирах, на яких має базуватися стабільна й ефективна податкова система, зокрема подолати протиріччя в понятті «податкова система», виокремити основні постулати, яким має відповідати податкова система, переглянути будову податкової системи, у тому числі тих податків, які є неефективними, корупційними та які складно адмініструвати. Інакше такі непорозуміння впливатимуть лише на затягування процесу реформування податкової системи, що проявлятиметься в соціально-економічній напруженості в державі. Податкову систему України становить сукупність податків і зборів. Чинне законодавство України вклало в поняття «податкова система» виключно загальнодержавні й місцеві податки й збори, а не механізм оподаткування, адміністрування податків чи будь-які інші правовідносини, які виникають між платником податку й державою стосовно їх справляння, що слід розглядати як систему оподаткування.

Ключові слова: збори, обов'язкові платежі, податки, податкова система, податкове законодавство.

The relevance of the article is that the modern theory of tax law does not operate with a clear definition of “tax system”. Scholars often use similar concepts such as “system of compulsory payments”, “system of taxes and fees”, “system of taxation”. In Ukraine, there has long been a wide-ranging debate on what is a tax system and what is a tax system. Some scientists share these concepts. Others, on the other hand, do not share and say that it is the same thing. The concept of the tax system is investigated in the article. The legal nature of the existence of taxes is considered. It is emphasized that both among scholars and at the legislative level today there is no clarity in the distinction and understanding of such concepts as “system of mandatory payments”, “system of taxes and fees”, “system of taxation”. These gaps can lead to different interpretations of the concept of “tax system” by different participants in tax relations. Therefore, in order to

clearly understand, today there is an urgent need for a theoretical definition of the basic concepts of tax law, in particular the definition of “tax system”. It is concluded that before taking any action to reform the tax system of Ukraine, it is necessary to reach a clear understanding of the conceptual approaches and guidelines on which a stable and effective tax system should be based, in particular, to overcome contradictions in the concept of “tax system”. postulates to be met by the tax system, review the structure of the tax system, in particular those taxes that are inefficient, corrupt and difficult to administer. Otherwise, such misunderstandings will only affect the delay in the process of reforming the tax system, which will be manifested in socio-economic tensions in the country. The tax system of Ukraine is a set of taxes and fees. The current legislation of Ukraine has included in the concept of “tax system” only national and local taxes and fees, and not the mechanism of taxation, tax administration or any other legal relationship that arises between the taxpayer and the state for their collection, which should be considered as a tax system.

Key words: *taxes, mandatory payments, tax system, tax legislation.*

Постановка проблеми. Аналізуючи теоретичні матеріали, присвячені податковій сфері, можна дійти висновку, що сучасна теорія податкового права не оперує чітким визначенням поняття «податкова система». Науковці часто використовують схожі до нього поняття, такі як «система загальнообов’язкових платежів», «система податків і зборів», «система оподаткування».

В Україні давно тривають широкі дискусії щодо питання, що ж являє собою податкова система, а що система оподаткування. Одні вчені розділяють поняття. Інші, навпаки, не розділяють і говорять, що це одне й те ж саме.

Отже, виникає необхідність дослідження понять «податкова система» й «система оподаткування» для їх урахування під час реформування податкової системи України. Зважаючи на це, тема дослідження актуальна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню суті й поняття податкової системи України присвячено багато наукових праць, багато складових частин теми вивчено науковцями. Проте потребує ґрунтовнішого дослідження поняття «податкова система» й «система оподаткування» з огляду на неоднозначні розуміння понять різними науковцями. Серед науковців проблематиці приділяли увагу В.С. Андусенко, Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва, Л.П. Сідельникова, В.П. Хомутенко, В.М. Федосов та інші.

Метою статті є дослідження суті й поняття податкової системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Натепер немає жодної країни у світі, яка б існувала без установлених у ній податків, зборів або інших обов’язкових платежів, що становлять переважну частину її фінансових надходжень, унаслідок яких така країна може існувати. З іншої сторони, податкові правовідносини посідають окрему, найважливішу ланку суспільних правовідносин із самого моменту державотворення, оскільки внаслідок податків держава спроможна виконувати ряд функцій перед суспільством, гарантуючи й забезпечуючи кожного необхідними умовами життя.

З еволюцією державного устрою, змінами й розширенням багатоманітності суспільних відносин, розширенням міжнародної торговельної активності насамперед зазнає значних змін сфера встановлення та регулювання податкових платежів. Усе це впливає на появу досить складної юридичної побудови й важкого механізму податкових платежів, а також структури податкової системи.

В Україні податки відіграють вирішальну роль у наповненні бюджету. Їм можна надати відповідні риси:

– фіскальність – держава сама по собі не може забезпечити суспільство гідними умовами життя, тому податки нині є головним джерелом наповнення бюджетів і фінансових ресурсів держави;

– грошовий вираз – незалежно від того, що є об’єктом оподаткування, податки самі по собі мають виключно грошовий вираз;

– обов’язковість, примусовість і законодавче закріплення – усі платники податків сплачують їх на засадах, у порядку й розмірах, визначених Податковим кодексом України й законами з питань оподаткування;

– індивідуальність і загальність – кожен платник індивідуально й самостійно несе відповідальність за виконання ним податкового обов’язку;

– безвідплатність, безумовність, односторонній характер – після сплати платником податків у правових відносинах «платник – держава» держава не зобов'язується на виконання певних умов стосовно конкретного платника податку, натомість держава коштами від податків, що наповнюють бюджет, втілює публічний інтерес усього суспільства в правовідносинах «держава – суспільство»;

– соціальність – наповнивши бюджет унаслідок податків, держава задовольняє соціальні інтереси всієї країни;

– безповоротність – той податок, що сплачується платником, не підлягає поверненню безпосередньо такому платнику, навіть якщо, наприклад, податок на додану вартість безповоротно сплачується кінцевим споживачем до бюджету одноособово;

– нецільовий характер використання – держава акумулює всі бюджетні надходження, після чого визначає видатки державного чи місцевих бюджетів на реалізацію виконання відповідних програм.

Аналізуючи правову природу існування податків, більшість науковців доходять висновку, що саме встановлення податків і зборів та їх ефективне правове регулювання здатне забезпечити країну відповідним фінансовим ресурсом для виконання функцій держави.

Так, І.І Янжул вважає, що справляння податків здійснюється з метою формування дохідних частин бюджетів на рівні, достатньому для виконання всіх завдань і функцій держави й територіальних громад [1].

На думку А.В. Слинського, податки як основне джерело покриття суспільних витрат історично притаманні державі як публічному територіальному утворенню, яке вимагає постійного фінансового забезпечення свого функціонування [2, с. 5].

Відповідно до положень Податкового кодексу України податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку. Збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами й особами юридично значущих дій. Сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів, що справляються в установленому Кодексом порядку, становить податкову систему України [3].

Місцеві податки й збори, а точніше їх зарахування до місцевих бюджетів, формують фінансову базу існування та розвитку відповідних територій і місцевого самоврядування в цілому, здійснюючи задоволення фінансових потреб органів місцевого самоврядування. За допомогою податків і зборів здійснюється не лише соціальне забезпечення населення, але й розподіл валового внутрішнього продукту (ВВП) серед різних соціальних груп як на регіональних, так і на місцевих рівнях бюджетного фінансування, забезпечуючи території фінансовою самодостатністю, що характеризує податки як дієвий інструмент здійснення державної політики.

Як серед науковців, так і на законодавчому рівні нині немає чіткості в розмежуванні й розумінні таких понять, як «система загальнообов'язкових платежів», «система податків і зборів», «система оподаткування». Такі прогалини можуть призводити до різнотлумачень поняття «податкова система» різними учасниками податкових правовідносин. Тому з метою чіткого розуміння нині виникає нагальна потреба в теоретичному визначенні основоположних понять податкового права, зокрема визначенні поняття «податкова система».

З.С. Варналій говорить про те, що дуже часто відбувається отождолення понять «податкова система», «система податків» і «система оподаткування». Не дивлячись на багато спільного, це не просто різні поняття, це різні системи як із боку інституціонально-організаційної будови, так і з боку структурно-функціонального призначення [4, с. 16].

Наведемо думки деяких українських вчених у рамках дискусії щодо визначення понять «податкова система» й «система оподаткування».

На думку Л.П. Сідельнікової та Н.М. Костіної, слід розмежовувати категорії «податкова система», «система оподаткування», «система податків і зборів». Найвужчим поняттям автори вважають систему податків і зборів, яка об'єднує законодавчо встановлені обов'язкові платежі. До системи оподаткування окрім сукупності податків і зборів належать також механізми й способи їх розрахунку й сплати, у той час, як податкова система окрім зазначених елементів містить також суб'єктів, які здійснюють роботу з адміністрування та перерахунку податків і зборів [5].

В.Г. Баранова визначає податкову систему як регламентовану нормами фінансового права, закріплені в законах та інших нормативно-правових актах із питань оподаткування,

сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків і проявляються в конкретних формах оподаткування [6, с. 47].

Водночас об'єднання поняття «податкова система» з такими поняттями, як «система податків і зборів», «система оподаткування», «система загальнообов'язкових платежів», на нашу думку, приводить до певного узагальнення та розширення поняття «податкова система», що в результаті по суті наближає його до поняття «система оподаткування».

Професор Н.Ю. Пришва пропонує визначити теоретичну основу системи оподаткування як сукупність законодавчо закріплених загальнодержавних і місцевих податків, що надходять до бюджетів усіх рівнів, принципів, форм і методів їх встановлення, зміни, скасування, обчислення, сплати й стягнення, а також забезпечення відповідальності за вчинення правопорушень у сфері оподаткування та здійснення податкового контролю, прав та обов'язків суб'єктів оподаткування та органів, що здійснюють податковий контроль [7, с. 354–359]. Науковець спробувала охопити у визначенні поняття «система оподаткування» найголовніші й ключові складові частини податкових правовідносин, зокрема, починаючи зі стадії визначення податків і зборів, їх платників, порядку адміністрування та закінчуючи етапом сплати податку й податкового контролю, до якого можна віднести конкретні дії контролюючих органів стосовно платників податків, у тому числі в разі невиконання податкових зобов'язань.

Професор М.П. Кучерявенко зазначає, що «система оподаткування окрім податкової системи містить широкий спектр відносин, пов'язаних із реалізацією процесів оподаткування, та являє собою сукупність законодавчо встановлених податків і зборів, принципів, форм і методів їх встановлення, зміни або скасування; засобів забезпечення виконання податкового обов'язку; дій, що забезпечують сплату й контроль за своєчасним і повним надходженням коштів від податків і зборів до бюджету й цільових фондів» [8, с. 460–461].

Інші фахівці зазначають, що податкова система – це сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів, які справляються в установленому законодавством порядку. У ширшому розумінні податкова система представляється як регламентована нормами фінансового права, закріпленими в законах та інших нормативно-правових актах із питань оподаткування, сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків і проявляються в конкретних формах оподаткування [9, с. 5].

А.М. Науменко своєю чергою до елементів податкової системи відносить: податкове законодавство; принципи оподаткування; систему податкових платежів; склад учасників податкових відносин, їх правовий статус; систему органів податкового адміністрування; форми й методи податкового контролю; відповідальність за порушення податкового законодавства; способи захисту прав та інтересів учасників податкових відносин [10, с. 217]. На нашу думку, таке визначення більше підходить до системи оподаткування, ніж до податкової системи.

І.В. Педь слушно стверджує, що податкова система – це законодавчо встановлена в державі сукупність обов'язкових платежів (податків і зборів), що підлягають сплаті юридичними й фізичними особами до бюджетів різних рівнів [11, с. 54].

Його підтримує і професор В.Л. Андрущенко, який говорить, що податкова система – це сукупність податків і зборів, обов'язкових платежів, об'єднаних спільною організаційною структурою та нормативно-правовою базою [12].

Слід зазначити, що більшості вітчизняних вчених дотримуються визначення поняття «податкова система» як сукупності загальнодержавних і місцевих податків і зборів, котрі справляються в установленому законодавством порядку [13; 14; 15].

Водночас під час визначення поняття «податкова система», на нашу думку, слід уникати розмежування поняття, на кшталт «у широкому розумінні» й «у вузькому розумінні». Це пов'язано з тим, що поняття «податкова система» в широкому розумінні охоплює більшу сферу правовідносин, які характеризуються поняттям, і фактично приведе до схожості, а в деяких випадках – до однаковості тлумачень поняття «податкова система» з поняттям «система оподаткування».

З метою вивчення та правильного розуміння податкової системи можуть використовуватись узагальнені теоретичні й наукові підходи й методи у визначенні правової природи поняття, зокрема його місця в податковому регулюванні, ураховуючи такі притаманні ознаки, як регламентованість на законодавчому рівні, визначення особливостей податкової системи або наведення переліку механізмів, що можуть бути застосованими для особливих видів господарської діяльності. Також може аналізуватись та узагальнюватись інформація щодо сукупності всіх етапів адміністрування податку, або податкова система через призму правовідносин «платник – держава» щодо встановлення, стягнення податків, податкового контролю та зарахування до бюджету,

або правовідносини «держава – платник» / «держава – суспільство» стосовно розподілу податків на заходи, що фінансуються державою.

Однак під час визначення поняття «податкова система», на нашу думку, варто враховувати також чинне українське законодавство, що регулює відповідну категорію.

Слід зазначити, що закони й інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України й повинні відповідати їй. Крім того, Конституція України є основоположним документом у формуванні й функціонуванні податкової системи. Тому під час визначення поняття податкової системи будемо виходити насамперед із положень Конституції України, в частині другій статті 93 якої закріплено, що виключно законами України встановлюються система оподаткування, податки й збори [16]. Таким чином, Основний закон України розділяє поняття «система оподаткування» та «податки й збори». Іншими словами, система оподаткування – це одне поняття, а податки й збори – інше поняття.

Також Податковим кодексом України визначено, що сукупність загальнодержавних і місцевих податків і зборів, що справляються в установленому Кодексом порядку, становить податкову систему України [3].

Отже, на нашу думку, податкову систему України становить сукупність податків і зборів, а сукупність прийомів і методів адміністрування податків й зборів слід розглядати як систему оподаткування.

Тому надалі в аналізі й дослідженні податкової системи України слід дотримуватись законодавчо визначеного поняття «податкова система», наданого Податковим кодексом України й підкріпленого Конституцією України, а визначення податкової системи, які не вписуються в конституційно визначені рамки, будемо вважати такими, що не відповідають Конституції України.

З проведеного аналізу теоретичних засад вивчення та дослідження, а також законодавчих норм регулювання податкової системи України доходимо висновку, що в основу визначення податкової системи слід вкладати поняття «податок», який є базовим орієнтиром надалі в розумінні сутності податкової системи та її місця в податкових правовідносинах.

У порівнянні з різноманітними функціями податку, які викладаються науковцями в теоретичних дослідженнях (наприклад, соціальна, розподільча, стимулююча, політична тощо), головну увагу нині держава приділяє саме фіскальній функції податку. Через це суб'єкти господарювання постійно відчують значне податкове навантаження, а часом і податковий тиск із боку контролюючих органів, що пов'язано як зі сплатою певного податку у визначених Податковим кодексом України розмірах, так і з ускладненою процедурою їх адміністрування та надмірним податковим контролем. Такі явища ніколи не стимулюватимуть платників до податкової культури. Натомість ми можемо спостерігати постійне ухилення від оподаткування шляхом недосконалості податкової системи й наявності прогалин податкового законодавства, використання фіктивних фірм, неофіційного працевлаштування, виплат заробітної плати в конвертах, механізмів із незаконним відшкодуванням податку на додану вартість, заниженням об'єкта оподаткування та багаторічного декларування збитків досить успішними насправді підприємствами, несплати податку на майно, його приховання через не введення в експлуатацію майна, а також не оподаткування майна, введеного в експлуатацію ще до запровадження податку на майно тощо.

Тому чинна податкова система не лише не має успіхів, а й заганає українську економіку в тінь, стримує розвиток українського бізнесу й умов для інвестування, сприяє соціальній напруженості.

Ті ж принципи, на яких ніби ґрунтується українське податкове законодавство (рівність, загальність оподаткування, соціальна справедливість, стабільність тощо) не застосовуються та дуже часто порушуються самим законодавчим органом, що також вказує на необхідність перегляду багатьох положень податкової системи.

Не є секретом, що через брак власного досвіду й практики побудова української податкової системи відбувалася через призму запозичень досвіду інших країн, у більшості – Російської Федерації та меншою мірою – країн із розвинутою економікою, які мають сталу й ефективну податкову систему. В європейських країнах податкова система спрямована, зокрема, на економічне зростання, чого не вистачає українській податковій системі. Є і свідчення такого явища, враховуючи те, що за останні 30 років податкова система не лише не показала розвитку і приріст в показниках, а й призвела до відчутного спаду економічного розвитку країни. За орієнтовними показниками українські борги на кінець 2021 року можуть сягнути 90 млрд дол. США [17]. Усе це говорить про те, що потрібно змінювати податкову систему України. Такою, як є, далі вона вже не може бути.

Кодифікованість у правовому регулюванні податкових відносин була непоганим кроком і спробою встановити кращу податкову систему. Водночас постійні зміни до Податкового кодексу лише вказують на невизначеність, а часом і відсутність податкової концепції з боку держави щодо створення податкової системи, яка здатна задовольнити й населення, і бізнес, і інтереси держави. Одночасно законодавець ініціює постійні зміни задля можливості посилення фіскальної функції податку, що однозначно вказує на її провальне становище, оскільки значна частина господарської діяльності знаходиться в тіні, чим завдає ударів бюджету. Через посилену роль фіскальної функції менше уваги приділяється іншим функціям податку, зокрема стимулюючій. Наявна податкова система не заохочує платника в дусі як добровільної сплати податку, так і розвитку власних потужностей виробництва, через що платник не показує свої прибутки, бажаючи виглядати як збиткове підприємство. На фоні такого страждає одна з головних функцій податку, а саме соціальна. Немає сплачених податків – відсутні в бюджетах кошти, через що неможливо здійснити забезпечення населення у сфері інфраструктури, соціального забезпечення тощо.

Сучасна структура податкової системи не здатна задовольняти інтереси й відповідати реаліям суспільних відносин. Головними наповнювачами бюджету є непрямі податки, зокрема податок на додану вартість (далі – ПДВ) та акцизний податок. Водночас головні податки мають чимало прогалин правового регулювання. Так, не дивлячись на надмірність податкових перевірок ПДВ, незаконне його відшкодування є постійною практикою. Крім того, ПДВ притаманні такі негативні явища, як непрозоре оподаткування, багатоконтрагентність операцій, що дозволяє приховати ПДВ. Своєю чергою акцизний податок нині не може подолати контрабанду й незаконне виробництво підакцизних товарів, що вказує на необхідність виконання акцизним податком не лише фіскальної, але й регулюючої функції. Усе це, безсумнівно, зводить не лише до ухилення від оподаткування, але й до виведення капіталів за кордон, що не може не впливати на збалансованість доходів і витрат бюджету.

Водночас така суб'єктивна незбалансованість податкового законодавства відчувалася ще на момент прийняття Податкового кодексу України, коли держава переслідувала й закладала виключно фіскальну функцію в податках, обминаючи податковий компроміс між країною та платниками податків.

На думку І.В. Ясько, удосконалення податкової системи починається з визначення принципів оподаткування та їх раціонального впровадження. Принципи оподаткування утворюють основу податкового законодавства, виконують функцію орієнтирів правотворчої та правозастосовної діяльності, показують вирішальний вплив на формування масової та професійної правосвідомості, стають надійним показником досягнутого в державі рівня урегульованості й порядку в суспільних відносинах. Під час прийняття, зміни чи скасування нормативних актів законодавець зобов'язаний урахувати чинні принципи національного й міжнародного права [18, с. 135–136]. Проте, на нашу думку та як показує практика, український законодавець не звертає жодної уваги на принципи оподаткування, і є переконавання, що звертати й не буде. Тому розгляд принципів оподаткування для реформування податкової системи вважаємо взагалі недоцільним.

Сучасна податкова система не відбиває реальні потреби сучасної економіки з присутнім її швидким розвитком і розширенням меж її діяльності в різних сферах.

Ураховуючи зазначене, покращення економічного становища країни треба досягати шляхом податкового реформування, пріоритетами визначивши механізми стимулювання інвестиційної активності, розвитку національного виробництва, перегляду фіскальної складової частини податку зі спрямуванням на формування податкової культури платників. Тому саме реформування податкової системи, яка має докорінно змінити своє бачення щодо українського бізнесу, сучасних економічних відносин, а також соціальних потреб країни, повинне подолати застарілі бачення.

Не дивлячись на запозичений російський законодавчий досвід у момент формування української податкової системи, нині в рамках гармонізації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу можна говорити про те, що структура сучасної української податкової системи досить схожа на податкові системи європейських країни, чому свідчить вплив європейського податкового законодавства, податкової політики Генеральної угоди з тарифів і торгівлі / Світової організації торгівлі, інших міжнародних організацій, зокрема, на зміни в українському податковому законодавстві протягом останніх років. Однак, проаналізувавши податкові системи європейських країн, можна зробити висновки, що вони виступають насамперед інструментом, спрямованим на розвиток бізнесу в середині своїх країн, а також на зміцнення конкурентоспроможності їхніх держав на міжнародній арені. В українській податковій системі, звісно, на практиці цього немає.

На думку деяких вчених, зміст і структура податкової системи визначаються податковою політикою, що є винятковим правом держави, яка проводить її самостійно, відповідно до завдань соціально-економічного розвитку [19]. І ми погоджуємося з такою думкою та хочемо підкреслити, що побудова власної податкової системи – це суверенне право України й українського народу. І таке право ніким не може бути обмежено.

Практика й світовий досвід показали, що найефективнішою є податкова система з невеликою кількістю податків, яка охоплює всі основні об'єкти оподаткування. Податкова система має бути звільнена від малоефективних податкових форм. Установлюючи елементи податкової системи, законотворець повинен виходити з можливостей платників податків. Відштовхуючись від них, встановлюється об'єкт оподаткування, його база й ставка. Отже, розподіл податкового навантаження повинен відбуватися між різними елементами податкової системи [20, с. 49].

Розуміючи характер і властивості податків і зборів, по суті є проблемним питанням зі сторони законодавців винайти таку податкову систему, як би задовольняла всіх суб'єктів податкових правовідносин, зокрема самих платників податків і державу.

Отже, на нашу думку, слід розглядати створення такої податкової системи, в якій мінімальна кількість податків буде забезпечувати дієвий податковий механізм, за якого окрім фіскальної функції податків можливий компроміс і збалансованість у можливостях платників податків і потреб держави. Під час реформування податкової системи потрібно визначити базові й фундаментальні види податків і зборів, врегулювати прозорий і, головне, простий механізм їх адміністрування з метою виведення економіки з тіні.

Висновки. Перед тим, як почати робити певні дії щодо реформування податкової системи України, треба дійти однозначного розуміння в концептуальних підходах та орієнтирах, на яких має базуватися стабільна й ефективна податкова система, зокрема подолати протиріччя в понятті «податкова система», виокремити основні постулати, яким має відповідати податкова система, переглянути будову податкової системи, у тому числі тих податків, які є неефективними, корупційними та які складно адмініструвати. Інакше такі непорозуміння впливатимуть лише на затягування процесу реформування податкової системи, що проявлятиметься в соціально-економічній напруженості в державі.

Податкову систему України становить сукупність податків і зборів. Чинне законодавство України вклало в поняття «податкова система» виключно загальнодержавні й місцеві податки й збори, а не механізм оподаткування, адміністрування податків чи будь-які інші правовідносини, які виникають між платником податку й державою стосовно їх справляння, що слід розглядати як систему оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Янжул И.И. Опыт исследования английских косвенных налогов. Акциз. Москва : Типография А.И. Мамонтова и К, 1874. URL: <http://library.fa.ru/files/Yanzhul-eng.pdf>.
2. Елинский А.В. Из истории налогообложения зарубежных стран: от древних времен до XVIII века. *Финансовое право*. 2006. № 5. С. 5–10.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20110101#Text>.
4. Варналій З.С. Податкова система України: інституціонально-функціональна структура та шляхи модернізації. *Економічний дискурс* : Міжнародний науковий журнал. 2018. Випуск № 2. С. 15–24.
5. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2012. 576 с.
6. Податкова система : Навчальний посібник / В.Г. Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко та ін. ; за ред. В.Г. Баранової. Одеса : ВМВ, 2014. 344 с.
7. Пришва Н.Ю. Податкове право : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 268 с.
8. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права : В 2 т. Т. 1 : Общая часть / под ред. канд. юрид. наук Д.М. Шекина. Москва : Статут, 2009. 863 с.
9. Податкова система : Навчальний посібник / І.С. Волохова, О.Ю. Дубовик, М.О. Слатвінська та ін. ; за заг. ред. І.С. Волохової, О.Ю. Дубовик. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
10. Финансовое право : учебное пособие / отв. ред. И.В. Рукавишникова. Москва : Норма, 2007. 510 с.

11. Педь І.В. Податкова система: економіко-правова характеристика податків : Навчальний посібник. Київ, 2007. 191 с.
12. Податкова система : Навчальний посібник / за заг. ред. В.С. Андрушенка. Київ, 2015. 416 с.
13. Іванов Ю.Б., Тищенко А.М. Сучасні проблеми податкової політики : Навчальний посібник. Харків, 2015. 327 с.
14. Податкова система : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.О. Лютий, Л.М. Демиденко, М.В. Романюк та ін. Київ, 2009. 456 с.
15. Податкова система : Навчальний посібник / за ред. В.Г. Баранової. Одеса, 2014. 344 с.
16. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
17. Валовий зовнішній борг України (за методологією МВФ). *Національний банк України* : вебсайт. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/ZB_u.pdf.
18. Ясько І.В. Принципи оподаткування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 824. С. 135–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_22.
19. Юрій С.І. Фінанси : підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ : Знання, 2008. 611 с.
20. Пабат О.В. Складові елементи податкової системи України та їх організаційно-правові зв'язки. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59) С. 47–50.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.17>

МИКОЛАЄЦЬ Д.А.

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

PROBLEMS OF ADMINISTRATIVE REGULATION OF RELATIONS IN THE FIELD OF ELECTRIC POWER ENGINEERING AMIDST UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Актуальність статті полягає у необхідності сформулювати перелік проблем адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергії. Під час їх дослідження важливо встановити причини виникнення таких проблем та фактори, які впливають на зміну прогнозованих результатів. Оскільки сфера електроенергії охоплює велику кількість відносин під час формування шляхів вирішення проблем, необхідно щонайбільше структурувати адміністративно-правове регулювання та актуалізувати його згідно з економічними можливостями держави та розвитком інноваційних технологій і з урахуванням потреб суб'єктів господарювання та кінцевих споживачів. У статті проаналізовано проблеми адміністративно-правового регулювання відносин у сфері електроенергетики в умовах євроінтеграції України. Визначено зміст і специфіку кожної з них. Окреслено прогалини, які потребують усунення. Зроблено висновок, що проблеми в адміністративно-правовому регулюванні відносин у сфері електроенергетики спричинені декількома факторами. По-перше, це наявність застарілих підходів до державного управління сферою електроенергії. Відповідно, існує ще велика кількість нормативно-правових актів, створених за радянських часів, або ж перенесених застарілих норм права до су-

© МИКОЛАЄЦЬ Д.А. – аспірант (Київський національний університет ім. Тараса Шевченка)